

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARINING MAQSAD VA VAZIFALARI

Xasanova Sarvinoz

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute "Maktabgacha ta'lim" kafedrasi talabasi

Esanova Sarvinoz

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: *Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining boshlang'ich bo'g'ini sifatida Har bir bola tug'ildandan oilada tarbiya oladi. Uch yoshdan maktabgacha ta'lim muassasasiga boradi. Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining birinchi – boshlang'ich bo'g'ini hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim muassasalari "bolalar bog'chasi" deb ham yuritiladi. Sog'lom va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga tayyorlashda bolalar bog'chasining ahamiyati katta. Chunki millatning sog'lom genofondini tarbiyalash shu tizimdan boshlanadi.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, bola shaxsi, xalq an'analari, urf-odat, ijtimoiy-pedagogik yordam.*

Maktabgacha yosh – tug'ildandan boshlang'ich ta'lim olishgacha bo'lgan yosh davri, ya'ni 0 yoshdan 6-7 yoshgacha bo'lgan davr hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim mak tabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirib, boshlang'ich ta'limda muvaffaqiyatli o'qishini davom ettirishga ko'maklashadi. Maktabgacha ta'lim – maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarning shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan, har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayondir.

Maktabgacha ta'lim muassasasi zimmasiga bir qator vazifalar yuklatiladi: – bolaning maktabgacha ta'lim olishini ta'minlash; – bolaning jismoniy, aqliy va ma'naviy jihatdan rivojlanishini ta'minlash; – bolalar uchun qulay muhit yaratish, imkoniyati cheklangan bolalar uchun zamonaviy inklyuziv maktabgacha ta'lim va tarbiya olishini ta'minlash; – bolalarda Vatanga muhabbat, oilaga hurmat bilan munosabatda bo'lish, xalq an'analari va urf-odatlariga hurmat, o'ziga va atrofdagilarga ongli munosabatda bo'lishni tarbiyalash; – bola shaxsini shakllantirish, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish; – boshlang'ich ta'lim olishga tayyorlash, ijtimoiy moslashuvini ta'minlash; – bolani har tomonlama rivojlantirish, tarbiyalash va ta'lim olishini ta'minlashda oilaga ko'maklashish va ijtimoiy-pedagogik yordam ko'rsatish.

Mamlakatimizda bolaning jinsi, tili, yoshi, irqiy, milliy mansubligi, e'tiqodi, dinga munosabati, ijtimoiy kelib chiqishi, ota-onasining xizmat turi, ijtimoiy mavqei, turar joyidan qat'iy nazar maktabgacha ta'lim olishi kafolatlanadi. Respublikamizda maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga to'la qamrab olish va sifatli maktabgacha ta'lim olishi uchun barcha shart-sharoitlar yaratilmoqda. Imkoniyati cheklangan bolalar ham inklyuziv ta'lim olishi mumkin. Inklyuziv ta'lim deganda imkoniyati cheklangan bolalar bilan sog'lom bolalarning birgalikda ta'lim va tarbiya olishi jarayoni tushuniladi. Hozirgi kunda maktabgacha yoshdagi bolalarning ba'zilar bolalar bog'chasiga boradi, ba'zilar esa bormaydi.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

Ular uyda tarbiyalanadilar. Lekin maktabga 1-sinfga kelganida bog'chaga borgan bolalar bilan bog'chaga bormagan bolalar birga o'qitiladi. Ana shu paytda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev aytganlaridek: "Bog'chaga borgan bola bilan bog'chaga bormagan bolani o'rtasida juda katta farq bor"ligi yaqqol bilinadi. Chunki, bog'chaga borgan bola bilan bormagan bola o'rtasidagi farq uning jismoniy rivojlanishida, intellektual salohiyatida, maktab ta'limiga moslashishida, ijtimoiylashuvida, o'zini tutishi va o'rtoqlariga munosabatida namoyon bo'ladi. Shuning uchun Davlatimiz rahbari hamma bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasiga borishi, maktabda o'qishga tayyorlanishi zarur ekanligini ta'kidlab, "Maqsadimiz kelgusi 3-4 yilda mamlakatimizdagi bog'cha yoshidagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga to'liq qamrab olishdan iborat va biz bunga, albatta, erishamiz, - deb ishonch bildirdi. Chunki, uzoq vaqt mobaynida maktabgacha ta'lim muassasalarining holati yaxshi bo'lmagan, bolalar bog'chalariga yetarli e'tibor qaratilmagan. Doimiy ishlaydigan va mavsumiy bog'chalar bo'lgan.

Mavsumiy bog'chalar dala shiyponlarida tashkil etilib, onalar qishloq xo'jaligi ishlarini bajarayotgan vaqtda enaga bolalariga qarab turgan. Doimiy bog'chalar ham ota-onalari ishga ketganda bolalarga qarab turadigan muassasaga aylanib qolgan edi.

Tarbiyachi va uning jamiyatda tutgan o'rni. Tarbiyachi yosh avlodimizni xalqimizning munosib farzandlari qilib tayyorlashdek muhim, faxrli ish bilan birga mas'uliyatli vazifani bajaradi. Tarbiyachining siyosiy yetukligi bolalarni tarbiyalash sifati uchun xalq hamda jamiyat oldidagi o'z mas'uliyatini anglashga, ta'lim-tarbiya vazifalarini ijodiy yondashishga, o'z mahoratini doimo takomillashtirib borish va ishdagi o'rtoqlarini o'sishiga yordam beradi. Demak, tarbiyachi avvalo, bilimli bo'lishi, o'zi yashab turgan hayot, tabiat va jamiyatning qonuniyatlarini tushunishi, ijtimoiy faol bo'lishi, umumiy va maktabgacha tarbiya pedagogikasini, bolalar ruhiyati, fiziologiyasi va yosh xususiyatlarini tushunishi kerak. Shuningdek, pedagogik tarbiyachining hodisalarni tahlil qilishga ilmiy nuqtai nazardan yondashuvi bolani har tomonlama rivojlantirish muvaffaqiyatini belgilaydi. Bugungi kunda respublikamiz rahbariyati tarbiyachilarning faoliyatini yuqori baholamoqda. Yosh avlodni komil inson qilib, kamolot sari yetaklashdagi erishgan yutuqlari uchun tarbiyachilar metodist, katta metodist tarbiyachi va boshqa shunga o'xshash unvonlar bilan taqdirlanadilar. Ularga respublika miqyosidagi unvonlar beriladi. Xalq ta'limi xodimlari orasidan respublika, viloyat, tuman kengashlariga deputatlar saylanishi ularga bo'lgan chuqur hurmat va ishonchni bildiradi. Respublikamizda amalga oshirilayotgan tub islohotlar bugungi kunda bog'chada, akademik litsey va kasb-hunar kolleji hamda oliy o'quv yurtlarida shakllanayotgan avlodning ijobiy xulq-atvor me'yorlari va qoidalarini, ilmiy bilim asoslarini, kasb-hunar, malaka va ko'nikmalarni har tomonlama puxta egallab borishini talab qiladi. Buning uchun o'sib kelayotgan yosh avlodni bilimlar bilan qurollantirish, milliy qadriyatlarimiz, ma'naviyatimizni singdirish, jahon madaniyati, milliy madaniyatimiz durdonalari bilan tanishtirish, ularni jismoniy sog'lom, ma'naviy yetuk qilib tarbiyalashdek vazifalar qo'yildi. Davlat ahamiyatiga molik bunday vazifani amalga oshirishda umumta'lim maktablari bilan bir qatorda xalq ta'limining boshlang'ich bo'limi bo'lgan bolalar bog'chalari muhim rol o'ynaydi. Buning uchun har bir tarbiyachi o'zini talab va nazorat qila bilishi davlatimiz maktabgacha tarbiya

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

muassasalari oldiga qo'ygan talablarni amalga oshirishning garovidir. Bunga quyidagilar kiradi:

1. Bolaning sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash.
2. Aqliy qobiliyatini o'stirish.
3. Milliy qadriyatimiz va ma'naviyatimizning g'oya-axloqiy, aqliy tamoyillariga mos keluvchi e'tiqod va qarashlarini tarkib toptirish.

4. Ona Vatanga muhabbatini, ijtimoiy faollikni shakllantirish.

5. Yosh avlodda o'rtoqlik, do'stlik hissini, halollik va mehnatsevarlikni tarkib toptirish.

Demak, yuqorida keltirilgan sifatlarni tarkib toptirish o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalash vazifasining hamma tomonlarini qamrab ololmaydi. Lekin tarbiyachi ishlarga asoslanib, bolalarni mustaqil hayotga va mehnatga tayyorlash ishini ma'lum bir maqsad bilan samaraliroq amalga oshirish mumkin. Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov o'zining "Buyuk kelajagimizning huquqiy kafolati" nomli risolasida shunday yozadi: "Tarbiyachi - ustoz bo'lish uchun boshqalarning aql-idrokini o'stirish, ma'rifat ziyosidan bahramand qilish, haqiqiy vatanparvar, haqiqiy fuqaro etib yetishtirish uchun, eng avvalo, tarbiyachining o'zi ana shunday yuksak talablarga javob berishi, ana shunday buyuk fazilatlariga ega bo'lishi kerak". Demak, bola shaxsini shakllantirishda tarbiyachi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, har bir bolaning shaxs sifatida shakllanishida javobgar ekanligini taqozo etadi. Shunga ko'ra, tarbiyachi bolalarga kundalik hayotda, o'yinlarda, mashg'ulotlarda, birgalikdagi mehnat faoliyatida, ular bilan bo'ladigan muomalada, muloqotda ibrat, namuna bo'lishi bolani har tomonlama diqqat bilan o'rganishi, uning shaxsiy xususiyatlarini, qobiliyatlarini bilishi, pedagogik nazokatini namoyon qilishi, bolalarning xulq-atvori ish natijalarini haqqoniy baholashi va ularga o'z vaqtida yordam ko'rsata olishi hamda oilaviy ahvoli bilan qiziqishi zarur hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. –9 b.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" - gi Qonuni – Toshkent: 2020. 23-sentabr. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020 y. O'RQ-637-son 23.00.2020.
3. O'zbekiston Respublikasi "Oila" Kodeksi// [http:// www.lex.uz/](http://www.lex.uz/)
4. "Bola huquqlari kafolati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga sharhlar. – Toshkent: Vektor-Press, 2009. – B. 24–26.